

I PELA DEL SURO A SILS 2016

La tradició

La pela o lleva del suro és una activitat econòmica tradicional de les comarques orientals de Catalunya. Malgrat les moltes suredes abandonades i les malures que incideixen en la seva qualitat i en el seu preu, es segueix realitzant cada any, a finals de primavera i a l'estiu, fins que el suro es tanca. Actualment estan en marxa diversos projectes forestals endegats per associacions privades i organismes públics catalans, estatals, de la Unió Europea i internacionals, que volen donar-li viabilitat, posant en explotació suredes i millorant la rendibilitat i la qualitat, en el nostre cas, del suro català, per molts vinaters experts, el millor suro del món per a vins de llarga durada o tranquils.

Pel que fa a la pròpia feina, cal incidir en què la pela del suro s'ha de percebre com una de les activitats bosqueroles més sensorials, doncs conjuga la intervenció de quatre dels cinc òrgans dels sentits: vista (color i aspecte extern del suro a l'arbre i intern a la panna pelada –normalment de color groc una mica carbassa–,...), oïda (en sentir el so, quan piques o en separar-se el suro quan fas palanca amb el mànec i la fulla o quan el colpeges amb l'ullera, es pot saber si llevarà bé o no,...), tacte (de la destal a la ma quan estàs pelant, de la capa generatriu humida i fresca) i olor (agradable en una rusca bona, “forta” en suro amb defectes per fongs,...). Abans i en el moment de fer la feina, aquestes sensacions ens indicaran si llevarà bé i com haurem d'executar la pela o si haurem de deixar-ho estar perquè el suro està tancat. En la feina final, la càrrega, saber disposar de forma adequada les pannes en el camió/remolc és una veritable obra d'art, doncs permet encabir un volum de suro considerable en un espai reduït, on sembla que no hi pugui cabre.

La proposta

Després de la darrera pela del suro a l'Hostal de l'Arrupit, aquest juliol de 2015, el primer pelagrí en aquest cas, després del darrer gran incendi de l'any 1973, en Quim Carreras Serrat, el Ros, em va proposar participar en una idea de l'alcalde de Sils, en Martí Nogué: una exhibició del procediment i de la tècnica de la pela del suro feta per una colla de peladors. La mostra inclouria també totes les activitats relacionades: esmolat de la destal catalana de pelar suros, marcatge al suro de la temporada de pela, ruixat preventiu de fungicida i colorant contra l'escaldat (amb EPI), desembosc, apilat, càrrega i transport de les pannes al pati de la indústria.

Evidentment hi vaig accedir, per la complicitat que tenim els dos, doncs ens coneixem des de fa molt anys i des de fa tres, fem colla per pelar els suros de la finca. L'objectiu general de la proposta de l'alcalde és recordar i mostrar la tècnica tradicional de la pela del suro a la gent que no l'ha vista mai. L'activitat es portarà a terme en el parc municipal de Sils, el Bosc de l'Aymerich de Mallorquines, on trobem barrejats pins pinyers i una dotzena

d'alzines sureres grans mai pelades, on es llevarà el primer producte que s'obté, el pelagrí (que no és encara suro). La data escollida seria un diumenge de juny-juliol de 2016, en funció que el suro pugui marxar bé. L'horari de pela seria de 10 a 12 h.

La proposta in extenso

Aquest esdeveniment aniria acompanyat d'una mostra d'eines bosqueroles antigues (Col·lecció Call,...), de parades de venda d'eines de bosc (Feliu, Robert,...) i de productes locals (embotits Oliva, carnisseria Ginesta,...), i de dues conferències històrico-tècniques (de 12 a 14 hores), organitzades pel Centre d'Estudis Selvatans i pel Consorci Forestal de Catalunya, de Santa Coloma de Farners. Es podria mirar d'aconseguir finançament públic institucional (Institut Català del Suro, AECORK), presentant-ho com a proposta paral·lela als diferents projectes surers ja en marxa (Life Cork, Subervin,...) aquests darrers anys.

La meua proposta però va més enllà i vet aquí el seu títol de *I Pela*. Es tractaria de començar aquest any per fer la pela del suro a Sils, però proposant fer-la itinerant els propers anys a altres municipis de la resta de la comarca de la Selva (fer només la lleva en un poble cada any): Sant Feliu de Buixalleu, Santa Coloma de Farners, Arbúcies, Breda, Caldes de Malavella, Fogars de la Selva, Massanes, Blanes, Lloret, Tossa,... La mostra es pot enfocar així com un reclam turístic cap a les subcomarques de l'interior: el Pla de la Selva, el Montseny oriental i les Guillerries de la Selva. Com a precedent, hi ha l'actual ***Festa de la pela del suro de Llofriu de Palafrugell*** i altres activitats relacionades que porta a terme el Museu del Suro de Palafrugell, amb en Pep Espadaler al davant.

La idea seria fer una mostra cada any en un poble diferent, fins arribar al 2030, any en què es repetiria la lleva a Sils i seria la *II Pela*, en aquest cas per treure'n el segon producte, el matxot. L'any 2044 es llevaria a Sils el tercer producte, que seria ja suro (de reproducció, se'n diu) de les mateixes sureres de Sils, apte per a la producció de taps de suro. Així, cada 14 anys es tornaria a celebrar la lleva del suro en el mateix poble. La intenció de la proposta es recuperar també les antigues colles de peladors de cada municipi, ara ja avis jubilats, perquè fessin la demostració de la pela, tal com es fa en les actuals exhibicions de carboneig. En el futur, la mostra es podria fer extensiva successivament a les altres comarques sureres catalanes: Alt i Baix Empordà, Gironès, Maresme i Vallès.

Amb la intenció que sigui una activitat divulgativa propera, per a veïns, forasters i fins i tot turistes, caldria plantejar-la com un esdeveniment "urbà", encara que no ho sigui, o a pagès, per facilitar-ne l'accés al públic. Això vol dir localitzar unes 10-15 alzines sureres en espais urbans, parcs i jardins o en terrenys rústics relativament propers als pobles, o fins i tot, plantar-ne per en 30-40 anys, pelar-les. Una altra possibilitat és trobar una sureda a bosc, propera al poble. A pagès o a bosc caldria demanar permís al propietari. La data de la mostra a cada municipi s'escolliria en funció de les dates tradicionals de pela, per tal que el suro llevi bé.

L'esdeveniment

A les 10 hores del dissabte 9 de juliol es va celebrar al Bosc de l'Aymerich de Mallorca, la **I Demostració de la pela del suro - Sils 2016**, organitzada per l'Ajuntament de Sils i portada a terme per la família Carreras (**EXPLOTACIONS FORESTALS CARRERAS**) de Mallorca, amb la col·laboració d'en Xevi Fàbregas, del mas Hostal de l'Arrupit.

En iniciar l'acte, l'alcalde de Sils, donà la benvinguda al públic assistent i presentà els peladors, en Quim Carreras Serrat (el Ros, pare) i en Jordi (fill) i el col·laborador, Xevi Fàbregas, que assumí tasques de narrador. Posteriorment, s'incorporà el tercer bosquerol de la colla d'EXPLOTACIONS FORESTALS CARRERAS, l'Isaac. Val a dir que quan es pela a l'Arrupit, el quart de la colla és en Xevi Fàbregas i aquests darrers anys, els seu dos fills, en Guillem i l'Oriol.

Els assistents, una trentena de persones, varen ser principalment veïns de Mallorca i de l'Esparrà: la dona d'en Quim i la companya d'en Jordi, els nets de Can Medí (la carnisseria Oliva) i la seva mare, en Bitlloc, en Madrenchs, una parella de Vallcanera, en Narcís Figueras del Centre d'Estudis Selvatans, en Pep de l'Esparrà (exrestaurador de Can Pep, a la plaça de les Olles de Barcelona) i forasters com la meva neboda Coral i els seus pares de Vilablareix. També hem pogut saludar algun antic pelador, com en Pitu de Mallorca.

En aquesta "Campanya 2016", mentre en Jordi començà a pelar el primer pelagrí espectacularment gruixut (100 anys d'edat, va dir en Quim), en Fàbregas explicà la tècnica que se segueix al suro: fer la corona superior horitzontal i el tall vertical, mirant de separar fent palanca amb el tall de la dextra les dues parts, picant suau de dalt a baix a cada costat del tall vertical i després separant, amb la burxa del mànec de la dextra, el pelagrí de l'arbre; i la recollida, transport i apilat posterior de les pannes, a la vora dels camins, amb el ruixat final de l'arbre.

A mida que anaven pelant i aplicant el fitosanitari antifúngic preventiu obligatori per a l'escaldat del suro, amb el colorant, en Fàbregas explicà els principals aspectes del món del suro: les suredes com a bosc; la seva gestió; el suro, el matxot i el pelagrí com a productes; la colla i les eines; les Bones Pràctiques Suberícoles; la productivitat i els costos de producció; la història tapera (Dom Pérignon; els *tapiers* francesos); les zones productores catalanes (les Gavarres, la Selva-Montseny, les Alberes, el Montnegre); els trets diferencials de les suredes i del suro català; la seva importància econòmica i ecològica; la situació i problemàtiques actuals (abandonament, potencial, sanitat-plagues, qualitat, tria/classificació, preus i mercats); i els futurs projectes entorn al suro i els taps: Retecork-Territoris Surers, Taps de Finca, LIFE+Suber, turisme suberícola,.... Alhora, la gent preguntava dubtes a mida que es desenvolupà l'explicació tècnica. No ens vam estendre però, en comentar la influència del canvi climàtic i la biodiversitat i sostenibilitat de les suredes.

Tots els suros marxaren bé, excepte dos situats a l'extrem SE del parc, un

d'ells mig sec, que els peladors varen deixar estar, per no malmetre l'arbre. Segons en Quim, els arbres estaven al límit de no marxar: han sortit prou vermells per dins i amb la capa mare enganxifosa. Molts d'ells, per l'exposició al sol i per la magre qualitat d'estació, estaven rebaixinats (els rebaixins són les formigues que formen colònies a l'escorça dels suros, sobre tot dels pelagrins), però comprovarem que no tenien corc (*Coraebus undatus*). Fins i tot el nostre alcalde s'atreví a pelar una surera que li recomanà en Jordi, perquè estava "a punt de caramel"!

Com a conclusions podem afegir possibles idees per millorar l'èxit de futures edicions d'aquesta demostració:

- avançar la data de pela, abans de Sant Joan i de la fi del curs escolar.
- involucrar els nens (escoles principalment; casals i cases de colònies si es fa en dates posteriors), perquè coneguin aquesta important activitat bosquerola, tradicional de la comarca.
- regalar un tros de pelagrí (sense rebaixins!), als nens que participin en l'activitat, perquè puguin fer el seu pessebre, amb moltes muntanyes i rius, per Nadal.
- fer un rusquer davant de l'ajuntament amb les pannes que surtin.
- altres propostes vostres que ja ens fareu arribar...

La notícia

La mostra va ser publicitada i comentada a ***Quadern de Sils***, la revista municipal, als números de juny i octubre del 2016.

Agraïments

A en Martí Noguer, a en Quim Carreras Serrat (1942-2019) *In Memoriam*, a en Jordi Carreras, a l'Isaac i al públic assistent.

Bibliografia

- AMADES J. 1983. Costumari Català. El curs de l'any. Salvat Editores-Edicions 62. Barcelona.
- BERTRANA P. 1990. L'hereu. Edicions 62. Barcelona.
- BOADA M. 2002. El Montseny. 50 anys d'evolució dels paisatges. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.
- FERRER I ALÒS L. 2002. La vida rural a Catalunya. Angle Editorial. Manresa.
- FUGAROLAS I MASÓ J., VILÀ I CAMPS J. 2007. Fogars de la Selva, temps ha. Fugarolas i Masó-Vilà i Camps Editors. Fogars de la Selva.
- FUGAROLAS I MASÓ J., PLA I MASSAGUER J. 2011a. Grions història i memòria gràfica. Ajuntament de Sant Feliu de Buixalleu. Sant Feliu de Buixalleu.
- FUGAROLAS I MASÓ J., PLA I MASSAGUER J. 2011b. Sant Feliu de Buixalleu en el temps. Ajuntament de Sant Feliu de Buixalleu. Sant Feliu de Buixalleu.
- GAVARRES. 2007. Dossier Feines de bosc. Núm. 12. Editorial Gavarres. Caçà de la Selva.
- GAVARRES. 2013. Dossier El suro. Núm. 24. Editorial Gavarres. Caçà de la Selva.
- LLOBET S. 1990. El medi i la vida al Montseny. Estudi geogràfic. Museu de Granollers-Agrupació Excursionista de Granollers. Granollers.
- LLOVERA I FONTANÉ J. 2002. La vida al Montnegre. Treballs de Recerca Local. Centre d'Estudis i Documentació del Baix Montseny. Ajuntament de Sant Celoni. Sant Celoni.
- MANCOMUNITAT DE CATALUNYA. 1980. Costumari Català. Usos i costums de bon pagès sobre boscos i arbredes. Oficina d'Estudis Jurídics. Edició facsímil de 1920. Edicions del Cotal. Barcelona.
- MARTÍ A., FONT E. 2002. El suro. Col·lecció Biodiversitat i tecnodiversitat núm. 1. Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. Barcelona.
- OTERO I., BOADA M., RODOREDÀ G. 2007. La vall d'Olzinelles. Els dominis de l'alzinar i la sureda. Sant Celoni-Montnegre. Natura i Societat 2. Publicacions de la Rectoria Vella. Ajuntament de Sant Celoni.
- PANAREDA CLOPÉS J.M. 2007. Descubrim el Montseny. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.
- RANGIL I BRUNET D. 2011. Piles i súties. Recull de cultura oral del Montnegre (III). Rangil Editor. Impremta Romanyà Valls. Capellades.
- RUEDA J.M., TURA J. 1995. El Montseny. Quaderns de la Revista de Girona. Núm. 58. Sèrie Guies núm. 26. Diputació de Girona-Caixa de Girona. Girona.
- TUSELL J.M., GARCIA R.M. 2008. Gestió de la sureda. Manual didàctic. Consorci Forestal de Catalunya-Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya. Santa Coloma de Farners.
- TUSELL I ARMENGOL J.M., VERICAT I GRAU P., FRIGOLA I VIDAL P. 2014. Treballs de regeneració dels boscos cremats. El cas de la sureda. p. 65-73. XXXI Jornades Tècniques Silvícoles Emili Garolera. Tusell i Vericat (Coords.) Consorci Forestal de Catalunya. Santa Coloma de Farners.
- VILA ROURA X. 2012. Pela de suro: tècnica i primera classificació. Catalunya Forestal. Núm. 112. p. 5-10. Consorci Forestal de Catalunya. Santa Coloma de Farners.